

Julkaistu Sukuseurojen Keskusliitto SSK ry:n aikakauslehdessä Sukuviesti nro 2 2016.

Ruokolahden Äitsaaren Soinilan kylän vaiheita Kustaa Vaasan ajalta pikkuvihaan saakka

Pirjo S. Mankki

Soininen-nimen synty

Soininen-nimen synty ajoittuu 1400-luvulle. Etelä-Karjalan vanhimmista verokirjoissa 1540-luvulta on Soinisia siksi vähän ja siksi suppealla alalla, että nimi on tällöin ollut melko uusi, tuskin enempää kuin sata vuotta vanha. Voidaan kuitenkin pitää varmana, että nimi Soininen on ollut сувulla viimeistään 1400-luvun lopulla, siis jo ainakin runsaat viisisataa vuotta. (Arvo M. Soininen 1998)

Ensimmäinen maininta Soinisista tunnetaan Suur-Jääsken pitäjän alueelta vuodelta 1539. Tällöin Clemens Sojninen niminen lautamies esiintyy tuomiokirjeessä, joka koskettaa maariidan johdosta suoritettua kahden talon välistä rajankäyntiä. Maariidoissa käytettiin paikkakuntalaisia alueen hyvin tuntevia lautamiehiä ja kirjeessä esiintyvä paikannimistö näyttää viittaavan Saimaan rannalle, Ruokolahden-Imatran seudulle. (Arvo M. Soininen 1998)

Soinit olivat eräänlaisia nykyajan komppaniapäälliköitä. Heille kannettiin Jääsken pitäjässä erillistä soininveroa (swenneskatt). Ruokolahden Äitsaaressa oli 1500-luvun puolessa välissä ja on edelleen Soinila-niminen kylä. Joku soini lienee sotapalvelukseen kyvyttömäksi tultuaan asettunut sinne talolliseksi. Hän on ilmeisesti saanut nimensä jatkeeksi määreen soini, jolloin hänen pojistaan on tullut itäsuomalaiseen tapaan Soinisia.

Tämä on varsin todennäköinen nimen synty tapa. (Arvo M. Soininen 1998)

Soinilan kylä

Soinisia mainitaan Suur-Jääsken pitäjässä Viipurin läänin ensimmäisessä tilikirjassa vuodelta 1541. Siinä mainitaan pelkkä sukunimi. Vuoden 1546 maakirjassa mainitaan mm. Olli Soynin sekä Bengtt, Clement, Hindrigh ja Hans, jotka ovat ilmeisesti Ollin poikia. Olli Soininen lienee sukua em. lautamies Klemetti Soiniselle, mahdollisesti veli. Soinisten tiloja ei kuitenkaan voida vielä 1540-luvulla paikantaa Suur-Jääsken pitäjässä.

Vuodesta 1557 alkaen mainitaan Jääsken voutikunnan maakirjoissa erikseen Soinilan kylä. Kylän tilan omistussuhteet jakautuivat siten, että Olli Soininen, henkilö, joka käytti puumerkkiä ja Pentti Soininen omistivat kukin kolmasosan tilasta.

Puumerkkiä käyttänyt henkilö tuskin on em. lautamies Klemetti Soininen, sillä tämä lienee kuollut 1540-luvun alussa, koska hänen nimensä ei enää esiinny maakirjoissa. Tämä henkilö voisi olla joku Ollin pojista Heikki, Klemetti tai Hans, sillä heitä ei enää mainita nimeltä maakirjoissa vuoden 1553 jälkeen. Vuodesta 1559 alkaen mainitaan puumerkkiä käyttävä henkilö Heikinpoikana, joten kyseessä lienee kaksi eri henkilöä. Myöhemmin maakirjoissa mainitaan myös Soini Ollinpoika sekä Antti Soininen. Antti saattaisi olla Ollin poika, sillä Antin pojan nimi oli Olli.

Pohjois-Savon Soinisia

Ensimmäisen kerran Savossa esiintyy nimi Soininen vuoden 1546 verokirjassa Leppävirralla, nimittäin Klemetti Soininen samassa verokunnassa Olli Kaasisen kanssa. Nimi Klemetti oli tuolloin Savossa erittäin harvinainen, joten yhteys Ruokolahden Soinisiin on ilmeinen. Näin Pohjois-Savon Soinisen sukuhaaran voitaneen katsoa olevan lähtöisin Ruokolahdelta Äitsaaresta. (Arvo M. Soininen 1998)

Leppävirran Klemetti Soininen tuskin on lautamies Klemetti Soinisen poika, sillä tämä olisi varmaan jäänyt jatkamaan tilan isäntänä. Hän ei voi olla Ollinkaan poika, sillä tämän poika Klemetti mainitaan vielä 1550-luvulla Jääskessä. Näin Soinilassa lienee elänyt kolmaskin veljes, jonka nimi jää tuntemattomaksi. Hänen pojastaan Klemetistä kasvoi laaja Pohjois-Savon Soinisten suku. Leppävirralla Klemetti Soinisen kanssa tilaosakkaana 1550-luvulla ollut Lauri Soininen saattaa olla Klemetin veli, mutta hänen jälkeläisistään ei ole tietoa.

Soinilan tila 1500-luvun lopulta Isovihaan saakka

Vuonna 1574 Soinilan tilan omistus jakautui siten, että Pekka Heikinpoika, Soini Ollinpoika, Olli Antinpoika sekä Lauri Pekanpoika Soininen omistivat kukin neljäsosan tilasta. Pekka ja Olli ovat ilmeisesti Ollin pojanpoikia, Lauri Pekanpoika saattaisi olla em. kolmannen veljeksensä pojanpoika.

Osa Soinilan tilasta säilyi koko ajan Soinisten omistuksessa, mutta tilalle saatiin myös uusia asukkaita. 1600-luvun alussa osa tilasta oli Hans Hansinpoika Huiperon omistuksessa. 1630-luvulla saatiin tilalle jälleen uusia omistajia, kun Eerik Pekanpoika Temonen asettui Soinilaan.

Antti Martinpoika Soininen omisti maakirjojen mukaan neljäsosan tilasta vuoteen 1661 saakka, jolloin tila on merkitty autioksi. Antti mainitaan tosikirjoissa Soinilassa viimeisen kerran vuonna 1642. Talollinen Antti Martinpoika Soininen mainitaan vuoden 1643 tuomiokirjassa Parikkalassa Joukion Sannolan kylässä. Kyse lienee samasta henkilöstä. Hänen poikansa Olli ja Antti mainitaan Soinilassa vielä 1660-luvun alkuun saakka, mutta tämän jälkeen tämä sukuhaara katoaa Soinilasta. Pojat luultavasti siirtyivät isänsä perässä Parikkalaan ja sieltä

mahdollisesti muualle, elleivät sitten kuolleet Soinilassa. Tätä sukuhaaraa siirtyi Ruskealaan. Ruskealaan muodostui laaja Soinis-yhteisö ja sukuhaaraa siirtyi mm. Sortavalan maalaiskuntaan, Jaakkimaan ja Impilahdelle.

1600-luvun loppupuolella Pekka Mikonpoika Soininen omisti tilasta 1/8 ja hänen veljenpoikansa Mikko Laurinpoika 3/8 toisen puolikkaan jakautuessa tasan Eerik Temosen ja Heikki Huiperon kesken.

Isovihan jälkeen vuonna 1722 Soiniset omistivat ainoastaan Pekka Mikonpojan osuuden, muu tila oli Matti Temosen, Lauri Akkasen sekä Perttu Mullon omistuksessa. Soiniset olivat siten suurimmaksi osaksi menettäneet osuutensa alun perin suvun omistuksessa olleesta tilasta.

Miksi Soiniset menettivät tilansa?

Osa Soinisten sukuhaaroista päättyi, sillä perheessä ei ollut aikuiseksi eläneitä poikia. Näin kävi Klemetin osalta. Näin kävi myös usean Ollin jälkeläisen osalta. Antti Martinpoika, joka lienee ollut Ollin pojanpojanpoika, muutti Parikkalaan ja hänen jälkeläisensä siirtyivät Ruskealaan. Tyttäristään ei tuolta ajalta ole mahdollista saada tietoa. Kun puolisojen nimistä ensimmäiset merkinnät alkavat vasta 1600-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta, emme tiedä, tuliko Hans Hansinpoika Huipero 1600-luvun alussa ja Eerik Pekanpoika Temonen 1630-luvulla Soinilaan vävyksi vai olivatko he kumpainkin Soinisille täysin vieraita.

Olli Soinisen nimettömäksi jääneen veljen sukuhaara sen sijaan jatkui. Vuodesta 1685 alkaen Soinilan tilaa isännöi Mikko Laurinpoika omistaen 3/8 tilasta. Vuonna 1697 Mikon osuus tilasta on merkitty autioksi. Tila ei siis kyennyt maksamaan verojaan, vaikka isäntäväki asui tilalla. Mikä oli syy tähän?

Pohjois-Eurooppaa koetteli vuosina 1695–1697 harvinaisen kylmä jakso. Varsinkin Suomessa, mutta myös laajalti Pohjois-Ruotsissa, Virossa ja Liivinmaalla viljasadot jäivät huonon sään vuoksi epätavallisen niukoiksi tai menetettiin kokonaan. Talvella 1696–1697 Suomea koetteli hirvittävä nälänhätä. Ihmiset lähtivät kerjuulle, mutta usein turhaan, sillä kato oli koetellut koko maata. Vauraimmissakaan taloissa ei ollut viljaa, ja karja oli syöty jo ajat sitten. Lavantauti sekä muut kulkutaudit levisivät kansan keskuudessa.

Arvellaan, että Suomessa neljännes tai jopa kolmannes koko väestöstä kuoli tuolloin nälkään ja tauteihin.

Vuonna 1697 säät olivat tosin viljan kasvulle suotuisat, mutta koska siemenviljaa ei ollut saatavissa, ei voitu paljon viljelläkään. Vasta seuraavana vuonna saatiin hyvä sato, kun hallitus oli toimittanut Suomeen riittävästi siemenviljaa. Monista taloista oli koko väki kuollut, mutta autioksi jääneet tilat asutettiin nopeaan tahtiin.

Kruunu myönsikin verohelpotuksia tukeakseen uudelleen-asuttamista.

Mikko Laurinpojan osuus tilasta on merkitty autioksi vielä vuonna 1702. Tämän jälkeen hänet on merkitty jälleen tilan osakkaaksi, mutta vuoden 1702 tosikirjasta käy ilmi, että tila siirtyi Matti Antinpoika Akkasen omistukseen. Mikon poikien Antin ja Laurin jälkeläisistä ei ole tietoa. Sen sijaan poika Olli siirtyi viimeistään vuosisadan lopussa Uukuniemelle. Sinne siirtyi myös Ollin pikkuserkku Hans Soininen vaimonsa sekä veljensä Mikon kanssa.

Osa Soinilan tilasta saadaan takaisin Soinisten suvun omistukseen

Suuret katovuodet olivat autoittaneet tiloja ja Soinisia siirtyi pois Soinilasta. Osa Soinisista jäi kuitenkin asumaan Soinilaan, vaikka tilan

omistus olikin menetetty. Isovihan jälkeen mainitaan Soinilassa vuonna 1722 Matti Laurinpoika sekä Pekka Eerikinpoika Soininen. Kyseessä on tilan isännän Mikko Laurinpojan veljien Laurin ja Eerikin pojat.

Ruokolahden ensimmäisessä säilyneessä rippikirjassa vuosilta 1723–1733 mainitaan Soinilassa Lauri Soininen vaimonsa Kaisan kanssa, Laurin veli Matti vaimonsa Marian kanssa, veli Juho sekä veljesten äiti Anna. Kyseessä ovat em. Matti Laurinpojan pojat sekä vaimo. Rippikirjan merkinnät alkavat vuodesta 1727, ja Matti kuoli ennen sitä. Hänet mainitaan tosikirjoissa vielä vuonna 1724. Vuosien 1734–1746 rippikirjassa Soinilan tila on saanut lisänimen Liukka äiti Anna Liukan mukaan.

Mikko Laurinpoika Soinisen osuus tilasta oli siirtynyt vuonna 1702 Matti Akkasen omistukseen. Isovihan jälkeen tilan omistajaksi on merkitty tämän poika Lauri. Vuoden 1734 maakirjassa tilan omistajaksi on merkitty Juho Matinpoika Liukka, joka on em. Juho Matinpoika Soininen. Suku ryhtyi käyttämään sukunimeä Liukka.

Ruokolahden Soinisia

Monet Soinilan tilalla asuneet Soiniset vaihtoivat nimensä Liukaksi tilan nimen mukaan.

Isovihan jälkeen vuonna 1722 Pekka Eerikinpoika Soininen omisti 1/8 Soinilan tilasta. Rippikirjassa vuosilta 1723–1733 hänet mainitaan itsellisenä Soinilassa vaimonsa Marian kanssa, joten hän menetti tilansa. Vuosien 1734–1746 rippikirjassa Pekka mainitaan toisen vaimonsa Anna Yrjöntyttären ja poikansa Eerikin kanssa Äitsaaren itäpuolella sijaitsevan Salosaaren Ukonsalmella. Perhe käytti nimeä Soininen.

Eerik avioitui vuonna 1748 Salosaaren Matikkalan tilan isännän Heikki Heikinpoika Karkian lesken Vappu Laurintyttären kanssa

ja ryhtyi tilan isännäksi tilan vanhaisännän kuoltua vuonna 1754. Tila sai lisänimen Soinila. Soinisten tilanpito Matikkalassa päättyi vasta 1830-luvulla. Sukua siirtyi sen jälkeen Narsakkalaan.

Vaikka sukunimi Soininen katosi Äitsaaresta, kylännimi Soinila on säilynyt nykypäiviin saakka. Kylä sijaitsee Äitsaaren länsiosassa. Sen kaakkoispuolella sijaitsee Kurjalan kylä ja luoteispuolella Soinilansalmi. Samat nimet esiintyvät Pohjois-Savossa Soisalon saarella jo 1500-luvun puolesta välistä alkaen. Tämä vahvistaa dosentti Arvo M. Soinisen esittämää näkemystä, että Leppävirran Kuivaniemen talon isäntänä vuodesta 1546 alkaen toiminut Klemetti Soininen olisi lähtöisin Äitsaaren Soinilasta.

Etelä-Savon Soinisia

Mikko Laurinpoika Soinisen tila autioitui Äitsaarella vuonna 1697 suurten katovuosien aikana. Hänen nuorin poikansa Olli siirtyi Uukuniemelle, mutta kahden muun pojan Laurin ja Antin myöhemmistä vaiheista ei ole tietoa.

Säämingin Ahvionsaarella kuoli vuonna 1733 Antti Soininen 85-vuotiaana. Hän oli siten syntynyt 1600-luvun puolessa välissä.

Lähteet:

Arvo M. Soininen: Soininen-suvun varhaisempia vaiheita, 1998 (julkaisematon)

Karjalan voutikuntien tilejä
<http://www.narc.fi/>

Ikä saattaa olla jonkin verran yläkanttiin. Hän on todennäköisesti Mikko Pekanpojan poika Antti.

Ahvionsaari sijaitsee viitisenkymmentä kilometriä Äitsaaresta pohjoiskoilliseen ja sinne on vesiyhteys Puumalan kautta. Matkaa tuolloin tehtiin veneillä.

Antin poika Antti jäi asumaan Ahvionsaareen, toinen poika Matti perheineen asettui Mikkolanniemeen, joka sijaitsee vain kymmenkunta kilometriä Ahvionsaaresta lounaaseen. Sukua muutti myöhemmin talollisiksi Kerimäelle Sairalanmäkeen.

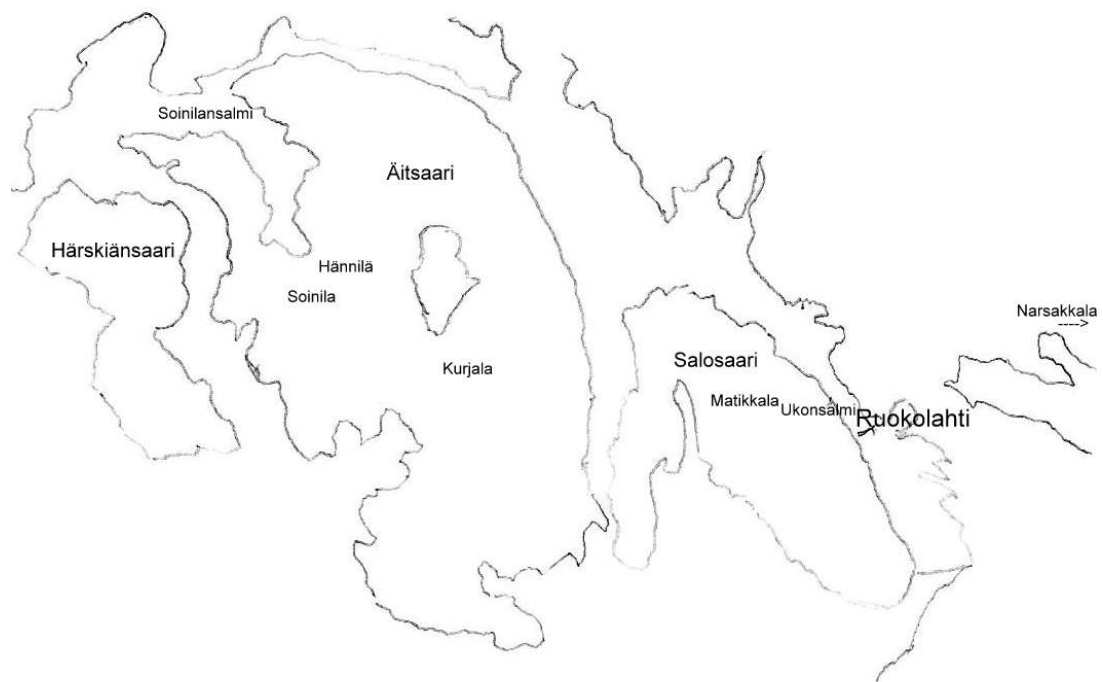
Lopuksi

Jääsken Soinisten ja Soinilan kylän 1500–1600 -lukujen tiedot perustuvat joensuulaisen Lauri Soinisen voudintileistä ja läänintileistä systemaattisesti keräämään aineistoon. Se on ollut suureksi avuksi pyrkiessäni hahmottamaan Soinilan kylän vaiheita historian saatossa. Aineistossa olleet kuvat alkuperäisistä asiakirjoista ovat valtavasti helpottaneet tietojen nopeaa tarkistusta ja näin tehneet mahdolliseksi jonkinlaisen Soinilan kylän kokonaiskuvan piirtämisen hajanaisen materiaalin perusteella.

Viipurin ja Savonlinnan läänin tilejä
<http://www.narc.fi/>

Savonlinnan ja Kymenkartanon läänin tilejä
<http://www.narc.fi/>

Käkisalmen läänin tuomiokirjatietokanta,
www.sukuhistoria.fi

Soinisten asuinpaikkoja ja tiloja Ruokolahdella.